

ÜNİTE-2

TURK SOSYOLOGLARI

Kamu Düzeni ve Güvenliği: Polislik

1) GÜVENLİK KAVRAMI

- ❖ Güvenlik, toplum yaşamında kanuni düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, kısa bir ifadeyle bir emniyet halidir.
- ❖ Kendisinin ve yakınlarının can ve mal güvenliğinin sağlanması ve sürdürülmesi bireyin temel kaygısı olmuştur.
- ❖ Maslow (1943), geliştirdiği bu sınıflandırmayı iki temel varsayıma dayandırmıştır.
- ❖ Bunlardan birincisinde, insan davranışlarının temelinde ihtiyaçların bulunduğunu; ikincisinde ise bazı ihtiyaçların diğerlerinden daha önemli olduğunu ifade etmektedir.
- ❖ Maslow (1943), ihtiyaçlar piramidine göre insanların davranışlarının temelini oluşturan ihtiyaçları beş basamakta sıralamaktadır.
- ❖ Bu ihtiyaçlar ve sıralaması şöyledir:
  1. Fizyolojik ihtiyaçlar,
  2. Güvenlik ihtiyacı,
  3. Ait olma ve sevgi ihtiyacı,
  4. Takdir ve saygı ihtiyacı,
  5. Kendini ispatlama ihtiyacıdır.
- ❖ İnsan ihtiyaçları hiyerarşisinde yeme, içme ve barınma gibi temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra ikinci sırada yer alan en önemli ihtiyaç güvenliktir.
- ❖ Bireyler burada kendileri için fiziki, sosyal, ekonomik, siyasal, hukuki ve psikolojik açıdan emniyette hissedebilecekleri bir ortama ihtiyaç duymaktadır.
- ❖ Bu anlamda bireyin; geçimini sağlayabileceği, yaşamını sürdürebileceği güvenceli, sigortalı bir iş araması, can ve mal emniyetini güvende olduğunu hissedeceği bir konuta sahip olmaya çalışması, güvenli bir fiziki ve sosyal çevre oluşturmaya çalışması ve bir siyasal kurum olan devleti oluşturması hep bu güvenlik ihtiyacının karşılanması çerçevesinde değerlendirilebilir.
- ❖ **Güvenlik**, insanın sahip olduğu değerler, can ve mal varlığına yönelik herhangi bir tehdidin ya da tehdit korkusunun olmaması olarak tanımlanabilir (Wolfers,1962).
- ❖ Güvenlik birey, toplum, devlet ve hatta küresel toplum için hayati öneme sahiptir.
- ❖ **Güvenlik kavramı** birey ve toplumun Anayasa ve yasalar ile sınırı çizilen ölçüler içerisinde varlığını devam ettirmesi, yaşamını sürdürmesi, kendini geliştirmesi durumu; güvenlik hizmeti ise bu durumun sağlanması, korunması ve sürdürülmesi görevinin profesyonel kurum ve personel tarafından yerine getirilmesi olarak da tanımlanabilmektedir.
- ❖ Güvenlik kavramı ve hizmetlerinin evrimi hukuktan bağımsız düşünülemez.
- ❖ Güvenlik hizmetleri ile adalet hizmetleri birbirine paralel sunulan ve birbirini tamamlayan iki hizmet türü olarak değerlendirilmektedir.
- ❖ Güvenlik; genel anlamda bireyin ve toplumun her türlü suç riskine karşı korunması, temel hak ve özgürlüklerin yasal sınırlar içerisinde kullanılmasını mümkün kılan ortamın sağlanması, yasalara karşı gelen, suç işleyen kişilerin yakalanarak, haklarında adlî işlemlerin yapılması için gerekli sistemli, kurumsal ve profesyonel yapının oluşturulmasıdır (Aydın, 2002:124).

- ❖ Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi güvenlik, birey ve toplum yaşamının, kamu düzen ve huzurunun mevcut yasalar ve toplumsal ahenk içerisinde aksamadan sağlanması, bireylerin herhangi bir mağduriyet korkusu taşımadan yaşayabilmesi halidir.
- ❖ Güvenlik, demokratik hukuk devleti yapısı içerisinde bireylerin en temel hak ve özgürlüklerini rahat bir şekilde kullanabildikleri ortam ve bireylere yönelebilecek her türlü tehdit ve tehlikeye karşı devletin üstlendiği görev ve sorumluluklar olarak da tanımlanabilir.
- ❖ Güvenlikle ilgili iki temel anlayıştan söz edilmektedir.
- ❖ Bunlardan birincisi asayiş olarak da ifade edilen sert güvenlik, ikincisi ise insani güvenlik olarak da tanımlanan yumuşak (esnek) güvenlidir.
- ❖ Sert güvenlik konseptini asayişin sağlanması odaklı ve öncelikli klasik güvenlik modeli olarak da tanımlamak mümkündür.
- ❖ Bu modelde güvenliğin ancak askeri, polisiye ve silahlı mücadele yöntemleriyle sağlanabileceği ileri sürülmektedir.
- ❖ Yumuşak (esnek) güvenlik yaklaşımı birey odaklı insani değerlere ağırlık veren bir anlayışı yansıtmaktadır.
- ❖ Burada birey güvenlik politikalarının merkezinde yer almaktadır.
- ❖ Bu yönüyle yumuşak güvenlik konsepti, ekonomik refah, sağlık, eğitim, siyasal özgürlük ve demokrasi yoluyla sorunlarla ve tehditlerle başa çıkma kapasitesini öne çıkarır.
- ❖ Yumuşak güvenlik yaklaşımını etkin kılmadan sert güvenlik modelinin başarıya ulaşması pek mümkün değildir.
- ❖ İnsani güvenlik yaklaşımı günümüz demokratik değerleri, insan hakları anlayışı ile örtüşen bir modeldir.
- ❖ Diğer taraftan, sadece yumuşak güvenlik modeline dayanarak ortaya konulan sorun çözme yeteneği de sert güvenlik tedbirlerine ihtiyaç duyabilir.
- ❖ Güvenlik kavramına değinilen bir yerde “emniyet ve asayiş” kavramlarından da söz etmek gerekir.
- ❖ Asayiş, kargaşanın, karmaşıklığın olmaması, sükûn ve istikrarın var olmasıdır.
- ❖ Bu anlamda asayiş; hukuka uygun ve gerekli önlemlerin alınması sonucu devlete, topluma, kişilere, mal ve eşyalara yönelik tehlike, kaza ve sabotajların söz konusu olmadığı bir ortam, düzensizlik ve karışıklıkların önlenmesi, hayatın normal akışının sağlandığı hali, dirlik ve düzenin varlığı konusunda kamuda oluşturulan yaygın ve yerleşik inancı ifade etmektedir.
- ❖ Fransız ihtilalinden sonra yayımlanan “insan ve Yurttaş Hakları Bildirisi” güvenlik olgusuna bireylerin en temel hakları arasında yer vermiştir.
- ❖ 1839 yılında çıkarılan Tanzimat Fermanı ile de Osmanlı Devleti güvenlik konusunu reform önerilen temel alanlar içine almıştır.
- ❖ Bu kapsamda, reform yapılması önerilen dört temel konudan bir tanesi “insanların can ve mal güvenliğinin garanti altına alınması” ilkesi olarak tespit ve ilan edilmiştir.

2) Devlet Güvenliği (Milli Güvenlik)

- ❖ Milli Güvenlik kavramı özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası küresel bir öneme sahip olmuş, ulusal, bölgesel ve küresel güvenliği sağlamaya yönelik çok kapsamlı işbirlikleri geliştirilmiştir.
- ❖ Güvenlik, bireyler için olduğu kadar devletler için de en başta gelen ihtiyaçlardan biridir.

- ❖ Devlet güvenliği top yekûn bir savaş sırasında, devletin varlığının dış düşmanlara karşı korunması anlamında kullanılmıştır.
- ❖ Milli güvenlik genelde devletin iç ve dış güvenliğine ilişkin geniş bir alanı içine almaktadır.
- ❖ Devletin iç ve dış, her türlü tehlikelerden korunmuş bir şekilde varlığını, hukuki, sosyal ve bağımsız olarak sürdürmesi şeklinde tanımlanabilir.
- ❖ Milli güvenlik özellikle ikinci Dünya Savaşından sonra küresel bir boyut kazanmıştır.
- ❖ Kolektif güvenlik ihtiyacının sonucu olarak BM, NATO, Varşova Paktı ve AGIT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) gibi uluslararası güvenlik kuruluşları oluşturulmuştur.
- ❖ Türkiye’de devletin iç ve dış olmak üzere genel güvenlik politikalarının ve stratejilerinin belirlendiği en üst organlar Milli Güvenlik Kurulu (MGK) ve Bakanlar Kuruludur.
- ❖ Cumhurbaşkanının başkanlığında Başbakan, ilgili bakanlar, Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ve MGK Genel Sekreterinin katılımıyla toplanan MGK’nın kararları, Bakanlar Kurulu için sadece tavsiye niteliklidir.
- ❖ Bu konulardaki asıl sorumluluk ve yetki, Bakanlar Kuruluna aittir.
- ❖ Anayasa’nın 117. Maddesine göre; Milli Güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur.

3) Kamu Güvenliği (İç Güvenlik)

- ❖ Kamu güvenliği (iç Güvenlik); bir ülkenin coğrafi sınırları içerisinde vatandaşların, toplumun, özel ve kamuya ait bina ve tesislerin her türlü tehdit ve tehlikelerden uzak olması, olası tehditlere karşı korunmasıdır (Seçkin, 2001,20).
- ❖ Kamu güvenliği, devletin varlığı ile bireylerin can ve mal emniyetinin sağlanması, toplumun huzuru, temel hak ve özgürlüklerin kullanılması, bireylerin güvensizlik kaygısı taşımadan yaşamını sürdürmesi açısından önemlidir.
- ❖ İç güvenliği sağlamak devletin en başta gelen görevidir.
- ❖ Devlet bu yükümlülüğünü kolluk (polis ve jandarma) kuvvetleri ve istihbarat birimleri aracılığıyla yerine getirir.
- ❖ Polis ve jandarma vatandaşların;
  - Can ve mal güvenliğini sağlamak, suçları önlemek,
  - Suçluları yakalamak ve adalete teslim etmek,
  - Vatandaşların huzurunu bozacak her türlü bireysel ve toplu davranışı engellemek,
  - Yasalara aykırı eylemlere, davranışlara izin vermemek,
  - Bunları gerçekleştirenleri yakalayıp adalete teslim etmek,
  - Yardıma ihtiyaç duyanlara yardım etmek,
  - Kanunların kendilerine verdiği diğer görevleri yerine getirmek suretiyle iç güvenliği sağlamaya çalışır.
- ❖ Kamu düzenini sağlamak, kamu düzenini korumak ve bozulduğunda eski haline getirmektir.
- ❖ Başka bir deyişle; toplum hayatının barış, düzen ve güvenlik içerisinde devamını sağlamak, polisin temel görevlerinden biridir.
- ❖ **Kamu**; bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme ve toplum; **Düzen ise**; huzur, tertip ve her şeyin yerli yerinde olması anlamına gelmektedir.
- ❖ Kamu düzeni denince akla ilk gelen huzur, güven, asayiş ve emniyettir.

- ❖ Bu anlamda kamu düzeni, bütün toplumun emniyet, huzur ve güven içerisinde olması, gelişmesi ve yaşamını sürdürmesi için uygun bir ortamın oluşturulması anlamını taşımaktadır.
- ❖ Kamu düzeni, genel olarak bir ülkede yaşayan insanların tamamının huzuru ve emniyeti için alınması gerekli olan önlemlerin bütünüdür.
- ❖ Bu anlamıyla kamu düzeni, çok geniş kapsamlı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.
- ❖ İnsanların toplu halde yaşayabileceği böyle bir ortamı hazırlamak, o düzeni tesis etmek kamu düzeninin sağlanmasının bir gereğidir.
- ❖ Devlet; kamu düzeninin korunması ve kollanmasına ilişkin üzerine düşen görevleri kolluk görevlileri aracılığı ile yerine getirmektedir.
- ❖ Kolluk görevlileri de, kendilerine yasalarla verilen görev ve yetkileri kullanmaktadır.
- ❖ Kamu düzeni anlayışının bir gereği olan amme ve şahıs tasarruf emniyeti; temel hak ve hürriyetlerin kişiler tarafından meşru bir surette kullanılmasının sağlanması için uygun ortamı oluşturmak; toplumu ve kişileri, tehlike ve tehditlere karşı korumak anlamını taşır.

4) Güvenlik Hizmeti

- ❖ Güvenlik konsepti ve hizmetleri toplumsal değişime paralel olarak belirli bir evrim geçirmiştir.
- ❖ Toplumsal yapının ihtiyaçları ve özelliklerine uygun olarak her zaman belirli ölçüler içinde bu ihtiyaçları karşılayacak yapılanmalar olmuştur.
- ❖ Tarım toplumuna geçiş ile birlikte sosyal normlar ve buna paralel olarak hukuk nosyonu da oluşmaya başlamıştır.
- ❖ Aile ve kabile içinde çözülemeyen türden sorunlar da bu dönemde, mal mülk sahibi olmaya başladıktan sonra ortaya çıkmaya başlamıştır.
- ❖ Bu gruplar arasında meydana gelen sorunları çözmek üzere “arabuluculuk kurumu” oluşmuştur.
- ❖ Asker ve polis gibi herhangi bir güce dayanmayan bu yapıda arabulucular sadece istiflari bir rol oynamış ve danışma işlevini yerine getirmişlerdir.
- ❖ Bu evrede yerine getirilen ve sosyal düzeni sağlamaya yönelik bir sorun çözücü yaklaşım olan bu yöntem, Çağlar (1999:122-4) tarafından “ilkel polislik” ve “informal polislik” olarak adlandırılmaktadır.
- ❖ Tarım toplumlarında güvenlikten sorumlu ilk küçük askeri yapılanmalar ortaya çıkmıştır.
- ❖ Paris polis teşkilatı örnek alınmak suretiyle İstanbul’da 1845 yılında yeni bir polis teşkilatı kurulmuştur.
- ❖ Türk polis teşkilatının askerden ayrılarak sivilleşmesi süreci II. Meşrutiyetin ilanından sonra da devam etmiş, 1909 yılında içişleri Bakanlığına (Dâhiliye Nezareti) bağlı olmak üzere bütün ülkeyi kapsayan Emniyet Genel Müdürlüğü (Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü) kurulmuştur.
- ❖ Güvenlik hizmeti kavramı geniş bir alana hitap etmektedir.
- ❖ Günümüzde güvenlik kavramı artık bireysel, toplumsal, ekonomik, psikolojik, siyasal, hukuki, ulusal ve uluslararası bağlamda çok geniş ve girift bir boyut kazanmış durumdadır.
- ❖ Güvenlik ekonomi, dış politika, istihbarat, iç güvenlik, sanayi, teknoloji gibi birçok alanda yer bulan bir kavram haline gelmiştir.

- ❖ Bu geniş alanın güvenlik konusuna verdiği yer önemli olmakla birlikte günümüzde güvenlik denildiğinde daha çok devlet, savaş, suç, suçlular, terör, emniyet ve asayiş gibi konuların insanın aklına geldiği görülmektedir.
- ❖ Günümüzde güvenlik birey, toplum, devlet ve uluslararası güvenliği içine alan geniş bir yelpazede ele alınmaktadır.
- ❖ Devletler, tarih sahnesinde var oldukları günden itibaren, kamu otoritesini ve yurt savunmasını ilk başlarda ve büyük ölçüde tek bir yapılanma olan askeri kuvvetler eliyle sağlamıştır.
- ❖ Güvenlik, devlet otoritesinin etkin bir şekilde tesis edilmesi, devlet kurumları ile birlikte diğer sosyal, ekonomik, siyasal, özel ve sivil toplum örgütlerinin sağlıklı bir şekilde işlevlerini yerine getirmesi, bireylerin yasalar çerçevesinde hak ve özgürlüklerini kullanması, bireylerin can ve mal emniyetinin sağlanması için gerçekleştirilen bir kamu hizmetidir.
- ❖ Güvenlik hizmeti devletin en başta gelen görev ve yükümlülüklerindedir.
- ❖ Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin amaç ve görevleri Anayasa'mızın 5. Maddesinde: "Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak" olarak ifade edilmiştir.
- ❖ Bu temel amacın uygulamada nasıl gerçekleştirileceği ise ilgili birçok kanunda yer almıştır.

5) POLİS VE POLİSLİK

- ❖ İlk toplumlarda var olan sosyal kurallar (social norms) yerini zaman içerisinde önce hukuk kurallarına bırakmış, daha sonra da bu kuralların uygulanmasını sağlamak üzere kanun uygulayıcı teşkilatlar ortaya çıkmıştır.
- ❖ Türkiye'de geçmişe bakıldığında ilk önceleri genelde 'zabıta, kolluk, kolluk faaliyeti' kavramlarının 'polis ve polis faaliyetleri' yerine kullanıldığı görülmektedir.
- ❖ Devlet adına kamu düzenini sağlamakla görevli olan ve gerektiğinde zor kullanma yetkisine sahip kamu kurumlarına ve personeline 'kolluk', bu kurum ve personelin yerine getirdiği güvenlik hizmetlerine de 'kolluk faaliyeti' denilmektedir.
- ❖ Kolluk genel kolluk ve özel kolluk şeklinde iki temel ayrıma tabi tutulmuştur.
- ❖ Genel kolluk, ülke genelinde kamu düzenini sağlamak, suçları önlemek, suç işleyenleri yakalayıp adalet önüne çıkarmak ve yasaların verdiği diğer görevleri yerine getirmekle görevli ve yetkili kamu kurumlarını ve personelini ifade eden bir kavramdır.
- ❖ Polis ve Jandarma Türkiye'de genel kolluk olarak tanımlanmaktadır.
- ❖ Özel kolluk ise, genel kolluk dışında kalan, özel yasalara göre kurulan, bu yasalar çerçevesinde belirli görevleri ve görev alanları olan güvenlik kuruluşlarını ve personelini ifade etmektedir (şafak ve Bıçak, 2005).
- ❖ Polis deyimi çeşitli evrelerden geçmiş, kökeni Yunanca ve Latince'den gelen bir kelimedir.
- ❖ Yunanca "politeia", Latince "politia" kelimelerinden türemiştir.
- ❖ Eski Yunan'da 'kent' veya 'şehir' Latince'de 'kamusal yönetim', 'siyasi teşkilat' karşılığı kullanılan 'polis', daha sonraları anlamını genişleterek 'kent teşkilatı' ve 'devlet yönetimi' gibi manalarda da kullanılmaya başlandı.
- ❖ Bu anlamda polis deyimi, sitenin tüm kamu hizmetlerinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

- ❖ Bu dönemde, polis dendiğinde adeta devletin elde etmek istediği şu hedefler anlaşılmaktaydı:
  1. Genel düzenleme
  2. Kurallar koyma
  3. İdare etme
  4. Para basma gibi.
- ❖ Polislik, bu yüzden sivil medeni toplumlarda kendini gösteren (sadece devlet yapısının sınırları içinde olmayan) sosyo politik bir fonksiyonu ifade eder.
- ❖ “Polis” kavramı, Avrupa’da ilk defa 18.yüzyılın ortalarında, suç önleme ve düzeni sağlama gibi özel fonksiyonlar anlamında kullanılmaya başlanmıştır.
- ❖ Polis kelimesi bugünkü anlamda İngiltere’de ilk olarak (police) 1758 yılında John Fielding tarafından kullanılmış, yasal zeminini de 1800 yılında kurulan “Thames River Police” adlı polis teşkilatıyla ilgili olarak kullanılmak suretiyle bulmuştur.
- ❖ Polislik, bir ülkenin iç sükûn ve güvenliğini, sağlık ve düzenini sağlamak ve bireylerin kendilerine ve mülklerine karşı olacak saldırıları korumak amacıyla, yönetim tarafından alınan ve yürütülmesi birtakım yaptırımlarla desteklenmiş ve garantilenmiş genel veya kişisel önlemleri ve bu bağlamda yürütülen hizmetlerin tümünü içerir.
- ❖ Kamu düzenini sağlamakla görevlendirilen “icra ve inzibat kuvvetlerinin” başında polis gelmektedir.
- ❖ Aydın (2002), “polis” kavramını izah ederken üç temel faktörden bahsetmektedir:“teşkilat” (organizasyon, örgüt), “fonksiyon”(görev, hizmet) ve “personel”.
- ❖ Teşkilat olarak polis, asayiş sağlama ve suçu önlemekle görevli, teşkilatlanmış, düzenli ve disiplinli bir güvenlik gücü olarak anlaşılmaktadır.
- ❖ Polisin icra ettiği fonksiyon (görev, hizmet), herhalde polisin günümüzde anlaşılan yönünü izah etmede çok önemli bir rol oynamaktadır.
- ❖ Polis söz edilen hizmetleri yerine getiren “personel” olarak da tanımlanabilmektedir.
- ❖ Bu açıdan polis, geçmişte geçici olarak bu görevi yerine getiren “amatör” kişilerden oluşan bir topluluk iken, günümüzde yapmış olduğu görevini meslek olarak seçmiş, profesyonel kişilerden oluşan, eğitilmiş, düzenli bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır.
- ❖ İçişleri Bakanlığına bağlı bütün birimler, Milli Eğitim, Savunma, Çevre ve Sağlık Bakanlıkları bünyesindeki kurumlar polislik karakteri taşıyan görevler icra ediyor denebilir.

DEMOKRATİK POLİS SİSTEMLERİ (Geleri, 2003)

- ❖ Polis sistemleri ve modelleri ülkelerin yönetim sistemine göre farklılık göstermektedir.
- ❖ Demokratik uluslarda polis sistemleri üç temel kategoriye ayrılır. Bunlar şunlardır (Stead, 1977):
  1. Dağınık (Parçalanmış) Polis Sistemleri,
  2. Merkezîyetçi Polis Sistemleri,
  3. Bütünleşmiş Polis Sistemleri.

a) Dağınık (Parçalanmış) Polis Sistemleri

- ❖ Dağınık polis sistemleri bazen ‘sistemsiz’, ‘parçalanmış’ veya ‘son derece yerinden yönetilen’ polis modelleri olarak da ifade edilir (Hunter, 1990).

- ❖ Bu model; suiistimal ve görevi kötüye kullanma uygulamalarının organize olmuş, bürokratik ve güçlü bir polis yapısı içerisinde yüksek seviyede olacağı endişesiyle ortaya çıkmıştır.
- ❖ Bu modeli uygulayan uluslarda polisin otoritesi; görev yapılan bölgelerin fiziksel ölçüsü, coğrafi yapısı, nüfus yoğunluğu, endüstrileşme derecesi, politik atmosferi, kültür yapısı ve sosyal koşulları tarafından şekillendirilmektedir.
- ❖ Bu uluslar, genelde daha fazla özgürlük (daha fazla temel hak ve özgürlüklere sahip olmak ve bunları rahat kullanmak) için suçu (suç seviyesinin belirli bir seviyede olmasını) normal karşılamakta; bu durumu yaşamın, endüstrileşmenin, zenginliğin ve demokratik yapının doğal bir parçası olarak değerlendirmekte ve kabul etmektedir.
- ❖ Belçika, Kanada, Hollanda, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri, bu polis modelini uygulayan ülkelere örnek olarak verilebilir (Bayley, 1985).
- ❖ Bu ülkeler içerisinde, en dağınık ve suçlarla mücadeledeki başarı oranı nispeten en düşük polis sistemi Amerika'da bulunmaktadır.

Amerikan Polisi

- ❖ Amerika, küçük ölçekli polis teşkilatlarının bulunduğu bir ülkedir.
- ❖ ABD'de ülke içerisinde polis hizmetlerinin sağlanması konusunda ciddi anlamda farklılıklar bulunmaktadır.
- ❖ Federal, yerel ve eyalet polisleri arasındaki sınırlar; görev, yetki ve sorumluluklar oldukça açık ve net bir şekilde belirlenmiştir.
- ❖ Her eyalet sınırları içerisinde, suçlarla mücadelede birinci derecede sorumlu olan yerel polis teşkilatlarıdır.
- ❖ Federal ceza kanunlarının ihlalini oluşturan bütün suçlar F.B.I.'ın görev ve sorumluluk alanı içerisine girmektedir.
- ❖ Bu suçlar şunlardır:
  1. Federal malın çalınması veya zarar görmesi,
  2. Adam kaçırma,
  3. Banka soygunu,
  4. Sahtecilik,
  5. Terör,
  6. Kalpazanlık,
  7. Yayın yoluyla aldatma.
- ❖ F.B.I.'ın dışındaki diğer başlıca Federal kanun uygulayıcı güvenlik birimleri şunlardır:
  1. Uyuşturucuyla Mücadele Teşkilatı (D.E.A.),
  2. Göç ve Vatandaşlık Birimi,
  3. Gümrük Polisi,
  4. Gizli Servis,
  5. Alkol, Tütün
  6. Ateşli Silahlar Bürosu.
- ❖ İlk eyalet polisi, 1905 yılında Pennsylvania'da kurulmuş ve bu uygulama, ülkenin diğer eyaletleri için bir model olmuştur.
- ❖ Eyalet polisi, görev ve sorumluluk alanı itibarıyla kamu düzeninin ve ülkeyi birbiriyle örümcek ağı gibi bağlayan otoyolların güvenliğinin sağlanması üzerine yoğunlaşmaktadır.
- ❖ Günümüzde eyalet otoyollarında devriye gezmek, bu yollarda trafik kurallarına uyulmasını sağlamak, araç sürücülerinin belgeleriyle ilgili işlemleri yapmak, trafik kazalarına müdahale etmek ve motorlu araçlarla ilgili diğer işlemleri

yürütmek eyalet polisinin günlük görev, yetki ve sorumlulukları içerisinde yer almaktadır.

- ❖ Amerika’da güvenlik hizmetlerinin en geniş ve önemli kısmı yerel seviyede yerine getirilmektedir.
- ❖ Yerel polis yapılanması şunlardır:
  1. Belediye Polisi,
  2. Şerif
  3. Memurlar
- ❖ Amerika’nın küçük yerleşim yerleri büyük çoğunlukla şerif tarafından idare edilmektedir.
- ❖ Şerifin sorumlulukları, tipik olarak günlük devriye hizmeti sunmak, işlenen suçları araştırmak ve soruşturmak şeklindeki rutin görevleri içermektedir.
- ❖ Şerifin bürosu bu temel görevlerin yanı sıra, kasaba cezaevinin işletilmesi, kasaba adliyesinin koruma hizmetine yardımcı bulunulması ve mahkeme tarafından verilen kararların ve tebligatların ilgili kişilere tebliğ edilmesi görevlerini de yerine getirmektedir.

b) Merkeziyetçi Polis Sistemleri

- ❖ Merkeziyetçi polis sistemleri, polisin ulusal hükümetin doğrudan idaresi ve kontrolü altında olduğu ülkelerde görülmektedir.
- ❖ Günümüzde Fransa, İtalya, Finlandiya, Türkiye, İsrail, Tayland, Tayvan, İrlanda, Danimarka ve İsveç gibi demokratik ülkeler, ‘polis devleti’ olma korkusundan uzak bir şekilde bu sistemi uygulamaya devam etmektedir. Türk İç Güvenlik Sistemi
- ❖ Türkiye’de iç güvenlik hizmetleri genel anlamda kamu ve özel olmak üzere iki temel kategoride yerine getirilir.
- ❖ Kamu hizmeti olarak, iç güvenlik hizmetlerinin yürütülmesinden birinci derecede sorumlu makam İçişleri Bakanlığı’dır.
- ❖ Bu hizmetler Türkiye’de “genel kolluk” olarak tanımlanan “polis, jandarma ve sahil güvenlik” teşkilatları tarafından yürütülmektedir.
- ❖ Fransız polis teşkilatından esinlenerek oluşturulan bu yapıda genel hatlarıyla, şehirlerde polis, kırsal alanda jandarma ve deniz sınırlarının güvenliğinde de sahil güvenlik teşkilatları güvenlik sektörünün kamu ayaklarını oluşturmaktadır.
- ❖ İç güvenliğin sağlanmasında bir de genel kolluğun dışında kalan ve yasal yetkileri sadece belirli alanlar, belirli konular ve hukuki adımlarla sınırlı olan “orman muhafaza, gümrük muhafaza ve belediye zabıtası” gibi diğer kamu kurumları bulunmaktadır.
- ❖ Bu birimler “özel kolluk” olarak adlandırılmaktadır.
- ❖ Türkiye’de halen uygulanmakta olan ve özü itibarıyla şehirlerde polis, kırsal alanlarda ise askeri bir kurum olan jandarmanın iç güvenlik hizmetlerinden sorumlu olması şeklindeki ikili iç güvenlik modelinin asıl kaynağı Fransa’dır.
- ❖ Avrupa ülkeleri arasında Fransa’nın yanı sıra bu modeli benimseyen ülkeler Belçika, İspanya, Avusturya ve Türkiye’dir.
- ❖ Türkiye’nin zamanında örnek aldığı Fransa’nın günümüzdeki Jandarma teşkilatlanması ile Türk Jandarma Teşkilatı arasında çok önemli farklar bulunmaktadır.
- ❖ Buradaki en önemli ve dikkat çekici fark, Fransız Jandarması’nın sivilleşme yolunda yapmış olduğu ilerlemedir.
- ❖ Fransız Jandarması şimdi sivil iradenin denetim ve kontrolü altında iç güvenlik hizmeti veren bir kurum haline gelmiştir.

- ❖ Askeri jandarma teşkilatına sahip AB ülkelerinden biri olan Belçika ise 2000 yılında iç güvenlik hizmetlerinin yürütülmesine yönelik radikal bir karar alarak jandarma teşkilatını tamamen kaldırmıştır.
- ❖ Şu anda Belçika'da iç güvenlik hizmetlerinden sorumlu tek kurum polis teşkilatıdır.
- ❖ Diğer taraftan, İspanya'da bulunan ve Türk jandarma teşkilatına benzer olduğu söylenen Guardia Civil ise, adından da anlaşılacağı üzere aslında sivil bir yapılanmadır ve gerek şeffaflık gerekse sivil kontrol ve denetim açısından oldukça ileri bir seviyededir.

Polis

- ❖ Polisin teşkilat, kadro ve yönetim yapılanmasını düzenleyen 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu (ETK), 4 Haziran 1937 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.
  - ❖ Polis Teşkilatının merkezîyetçi yapısı 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 4.maddesinde; 'Polis, silahlı icra ve inzibat kuvveti olup üniformalı ve sivil olmak üzere iki kısımdır' şeklinde ifade edilmiştir.
  - ❖ Merkezde, içişleri Bakanlığına bağlı bir Genel Müdürlük olarak örgütlenen polis teşkilatı; merkez, taşra ve yurt dışı birimleri olan ve ülke içerisinde silahlı kuvvetlerden sonra en belirgin ve katı hiyerarşik yapıya sahip bulunan, üniformalı bir kuruluştur.
  - ❖ Emniyet Genel Müdürlüğü merkez teşkilatı; Genel Müdüre doğrudan bağlı birimler (istihbarat Daire Başkanlığı ve Teftiş Kurulu Başkanlığı gibi), Genel Müdür Yardımcılarına bağlı Daire Başkanlıkları ile fiilen illerde örgütlenmekle birlikte merkeze bağlı birimler (Polis Meslek Yüksek Okulları gibi) şeklinde yapılanmıştır.
  - ❖ Taşra örgütlenmesi ise il emniyet müdürlükleri ile ilçe emniyet müdürlükleri ve amirlikleri şeklindedir.
  - ❖ Bu örgütlenme içerisinde en alt birimi polis merkezleri, karakolları ve noktaları oluşturmaktadır.
  - ❖ 5442 sayılı il idaresi Kanununa göre, il genel idaresinin başı o ilin en büyük mülki amiri olan Validir.
  - ❖ İl Emniyet Müdürü de, bütün birimleriyle Valiye karşı sorumlu olup, onun emrindedir.
  - ❖ Aynı şekilde, ilçe düzeyinde ise ilçe idaresinin başı Kaymakamdır ve ilçe emniyet Müdürü veya Amiri de, ildeki düzenlemeye paralel olarak, Kaymakama karşı sorumlu olup, onun emrindedir.
  - ❖ Türk polisi 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 9'uncu maddesine göre; idari polis, siyasi polis ve adli polis, olmak üzere üç ana kısma ayrılmaktadır.
  - ❖ İdari polis, sosyal ve genel kamu düzenini sağlamakla; siyasi polis, devletin genel emniyeti ile anayasal düzenini ilgilendiren hususlarda çalışmakla; adli polis ise, suç sonrası araştırma ve soruşturma işiyle görevli olan kısımlardır.
  - ❖ Adli polis, adli görevlerin yerine getirilmesinde cumhuriyet savcılarının emrinde olmakla birlikte, kanun gereği adli vazifelerin dışındaki hizmetlerde idarî yapılarının içindeki emir ve komuta zincirine tabi olarak görev yapmaktadır.
- ## **Jandarma**
- ❖ Türkiye'deki güvenlik birimlerinin yapılanması Fransa'dan esinlenerek gerçekleştirilmiştir.
  - ❖ Bu bağlamda güvenlik hizmetleri polis ve jandarma olmak üzere iki temel ve farklı teşkilat tarafından yürütülmektedir.

- ❖ Jandarma, Polis Teşkilatı dışındaki diğer büyük genel kolluk birimidir.
- ❖ Polisin görev alanı dışında kalan, kırsal bölgelerde görev yapmaktadır.
- ❖ Jandarma Teşkilatı 14 Haziran 1839 tarihinde kurulmuş, 10 Haziran 1930 tarihinde çıkarılan 1706 Sayılı Kanun ile günümüzdeki hukuki statüsünü elde etmiş, daha sonra 1983 yılında çıkarılan 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile kapsamlı bir hukuki çerçeveye oturtulmuştur.
- ❖ Jandarma, Türkiye'ye has bir yapı içerisinde hem İçişleri Bakanlığına hem de Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak varlığını ve faaliyetlerini yürütmektedir.
- ❖ 2803 Sayılı Kanununun 4. Maddesi Jandarmanın bağlı olduğu makamları ve bağlı olma koşullarını şu şekilde ifade etmektedir: "Jandarma Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olup, Silahlı Kuvvetlerle ilgili görevleri, eğitim ve öğrenim bakımından Genelkurmay Başkanlığına, emniyet ve asayiş işleriyle diğer görev ve hizmetlerinin ifası yönünden İçişleri Bakanlığına bağlıdır.
- ❖ Ancak Jandarma Genel Komutanı Bakana karşı sorumludur."
- ❖ Jandarma'nın görevleri 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nda mülki, adli, askeri ve diğer görevler olmak üzere dört temel başlık altında toplanmıştır.
- ❖ **Mülki görevler:** Bu görev alanı emniyeti, asayiş ve kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak ve suç işlenmesini önleyici faaliyetleri içermektedir.
- ❖ Bunların yanı sıra, kaçakçılığın men, takip ve tahkiki ile ceza infaz kurum ve tutukevlerinin dış koruma görevleri de bu görev alanı içine girmektedir.
- ❖ **Adli görevler:** Suç işlendikten sonraki süreci ifade etmektedir.
- ❖ Suçların işlenmesinden sonra suçun ortaya çıkarılması, suçluların tespit edilip yakalanması ve delillerle birlikte adli makamlara ulaştırılması aşamalarındaki faaliyetleri kapsamaktadır.
- ❖ **Askeri görevler:** Jandarmanın, Genelkurmay Başkanlığına bağlı olmasından dolayı, askeri kurum ve nizamların gereği olan görevlerle, Genelkurmay Başkanlığı tarafından verilen görevleri kapsamaktadır.
- ❖ **Diğer görevler:** Bu başlık altında yer alan görevler mülki, adli ve askeri görevler dışında kalan ve diğer kanun ve yasal düzenlemelerin yerine getirilmesi ve bu bağlamda hükümet kararlarıyla verilen görevleri ifade etmektedir.
- ❖ Jandarmanın görev ve sorumluluk alanı, genel olarak, polisin görev sahası dışında kalan veya polis teşkilatı bulunmayan yerlerdir (2803 sayılı JTGYK, Mad.10).
- ❖ Jandarma sorumluluk alanı dışında olmakla birlikte:
  - Polis teşkilatı kurulmamış olması,
  - Özel kolluk kuruluşlarının sorumluluk alanına giren yerlerde jandarmayı ilgilendiren bir suç işlenmesi,
  - Özel kolluk kuruluşlarının sorumluluk alanına giren konularda, bu kuruluş ve kuvvetlerin yokluğundan dolayı suç işlenmesi

c) Bütünleşmiş Polis Sistemleri

- ❖ Bütünleşmiş polis sistemleri, "orta dereceli (ılımlı), yerinden yönetilen", "birleşik" veya "uzlaşan" polis sistemleri olarak da ifade edilir (Bayley, 1985).
- ❖ Bu model, yerel ve merkezi yönetimlerin kontrolü paylaşabileceği bir yapı sunmaktadır.
- ❖ Bu sistem içerisinde, merkeziyetçi polis teşkilatlarının neden olabileceği, olası kişi hak ve özgürlükleri ihlalleri ve diğer güç denemelerini engellemek ve aynı zamanda dağınık polis modelinden kaynaklanan etkisizlik ve verimsizlik sorunlar giderilmek istenmiştir.

- ❖ Yerel kontrol ve sorumluluk sağlanırken, ülke genelinde uyulması zorunlu ulusal tek tip standartlar geliştirilmiştir.
- ❖ Bu modelde, merkeziyetçi yapıdaki polis teşkilatı sayısından daha fazla, dağınık polis sistemindeki polis kurumundan ise daha az bağımsız polis teşkilatı bulunmaktadır.
- ❖ Örneğin; İngiltere ve Kuzey İrlanda'da toplam 54 polis gücü görev yapmaktadır (Critchley, 1967).
- ❖ Bütünleşmiş polis sistemini uygulayan ülkelere örnek olarak Japonya, Avustralya, Brezilya, Birleşik Krallık ve Almanya verilebilir.

GÜVENLİK HİZMETLERİNDE AÇIKLIK VE GİZLİLİK

- ❖ Gizli suçla mücadele faaliyetleri denildiğinde, aklımıza genelde ilk önce, içinde hile ve aldatmanın ağırlıklı bir şekilde yer aldığı uygulamalar gelir.
- ❖ Gizlilik ve hile adeta birbiriyle eş anlamlı iki kavram olarak algılanır.
- ❖ Aynı şekilde; açık ve herhangi bir gizliliği gerektirmeyen, gizli yönü bulunmayan suçla mücadele yöntemleri dendiğinde ise, ilk anda, hilesiz, doğrudan ve aldatmayı içermeyen uygulamalar akla gelir.
- ❖ İşin esasında, ilke olarak bu tür kolluk fonksiyonlarının hepsi birbirinden bağımsız olup farklı özellikler taşımaktadır.
- ❖ Bu özellikler dikkate alındığında, dört (4) farklı suçla mücadele yöntemi ve kolluk faaliyeti ortaya çıkmaktadır.
- ❖ Bunlar şunlardır: Açık ve hilesiz suçla mücadele faaliyetleri, açık ve taktiksel suçla mücadele faaliyetleri, gizli ve hilesiz suçla mücadele faaliyetleri ve gizli ve taktiksel suçla mücadele faaliyetleri.

Gizli ve Hilesiz Suçla Mücadele Faaliyetleri

- ❖ Bir kamera, verici veya ses kaydedici çok kolay bir şekilde gizli kullanılabilir.
  - ❖ Şüpheli bir yer, karşı taraftan, açık görünmeyi sağlayacak bir yerden gizlice gözetim altında bulundurulabilir; şüpheli bir kişi, uzaktan ve gizlice takip altında bulundurulabilir; toplantı ve gösteri yürüyüşlerindeki konuşmalar gizlice kaydedilebilir; takip altındaki bir şahsın mektupları, sahibinin haberi olmadan gizlice kontrol edilebilir.
  - ❖ Gizli ve hilesiz suçla mücadele faaliyetleri başlıca beş önemli uygulamayı içermektedir.
  - ❖ Bunlar şunlardır (Geleri ve ileri, 2003):
1. Bireylerin kendilerinin, araçlarının, evlerinin, işyerlerinin ve faaliyetlerinin elektronik vasıtalar olmaksızın, fiziksel olarak gizlice izlenmesi ve gözetilmesi: Fiziki takip.
  2. Bireyler arası iletişimi sağlayan her türlü haberleşme vasıtasının gizlice dinlenmesi ve/veya tespit edilmesi: iletişimin dinlenmesi ve tespiti.
  3. Gizli kamera, minyatür mikrofon gibi araçlar vasıtasıyla; şüpheli şahısların konut, işyeri veya kamuya açık yerlerdeki her türlü faaliyetlerinin gizlice gözetilmesi, izlenmesi ve/veya ses ve görüntü kaydına alınması: Teknik araçlar kullanmak suretiyle takip.
  4. Kişilerin veya araçların, bilgisayar destekli sistem içerisinde uzun süreli olarak izlenmesi ve gözetilmesi: Bilgisayar destekli uzun süreli takip.
  5. Günümüzdeki bilgisayar teknolojisi çerçevesinde, suçların ve delillerin ortaya çıkarılması ve failerin bulunması amacıyla; suç mahallindeki araştırmalar sonucunda ulaşılan ve muhtemel failde bulunması gereken özellikleri içeren verilerle, çeşitli kurumlara ait bilgisayar sistemlerinde kayıtlı kişisel verilerden,

aranılan özelliklere uyanların depolanması, değerlendirilmesi ve karşılaştırılması yoluyla şüpheli şahıslara ulaşılması: Kayıt ve verilerin incelenmesi.

Gizli ve Taktiksel Suçla Mücadele Faaliyetleri

- ❖ Örtülü faaliyetler, işin teknik boyutu anlamında hem gizlidir hem de aldatma ve hileyi içerir.
- ❖ Bu faaliyete maruz kalan hedef kişi veya gruplar uygulanan yöntemin gerçek içeriğini bilmezler: Tamirci, simitçi, boyacı kılığında görev yapan polisler gibi.
- ❖ Bu çerçevede, örtülü faaliyetler yoluyla bilgi toplamada kullanılan en önemli teknikler şunlardır (Pekin, 1999:670):
  1. Resmi görevlilerin kimliklerinin gizli tutularak veya sahte kimlik düzenlenerek hedef grubun içine sokulması; gizli görevli kullanılması,
  2. Resmi görevlilerin dışında hedef kişi ve grupla yakın ilişki içerisinde olan veya olma olasılığı bulunan kişilerle gizlice işbirliği yapmak suretiyle hedefin faaliyetleri hakkında bilgi elde edilmesi; bilgi kaynağı kullanılması.
  3. Suçun ortağı (çalıntı malı satmak veya almak isteyen kişi gibi) rolünü üstlenmenin yanı sıra, muhtemel suç mağduru rolü de sıkça oynanmıştır.
- ❖ Bu uygulamada örneğin (Geleri ve İleri, 2003);
  1. Polis memuru, yankesicileri suçüstü yakalayabilmek amacıyla, yolda cüzdanı görünür bir şekilde yürüyen sıradan vatandaş gibi hareket etmektedir.
  2. Fuhuşla mücadelede klasik bir yol olan hayat kadınlarıyla pazarlık yaparak (kimliğini gizleyen bir polis memuru ya da polis adına çalışan bir vatandaşın) suçüstü yapma taktiklerinin yanı sıra, bayan polisler veya polis adına çalışan bayanlar "hayat kadını" rolünü üstlenerek, kendilerine para karşılığında fuhuş teklif eden erkeklerin yakalanmasını sağlamaktadır.
  3. Aynı şekilde, gizli polis görevlileri uyuşturucu veya çalıntı malı satın almak isteyen kişiler gibi davranmanın yanı sıra bu tür malları satan kişiler kılığında da girmektedirler.

AOFDerleri.com